

REGIOREADER ACHTERHOEK

In dit document vind je relevante achtergrondinformatie gebundeld door de regionale coalitie. Het zijn belangrijke documenten die zij aan jullie willen meegeven, als randvoorwaarde of inspiratie. In dit document zitten [hyperlinks](#) naar de bronbestanden, zoals beleidsstukken en onderzoeken.

WAAR WIJ
WILLEN WONEN,
EO WIJERS
PRIJSVRAAG
2022-2023

INHOUDSOPGAVE

A **Feitelijke informatie en kaarten**

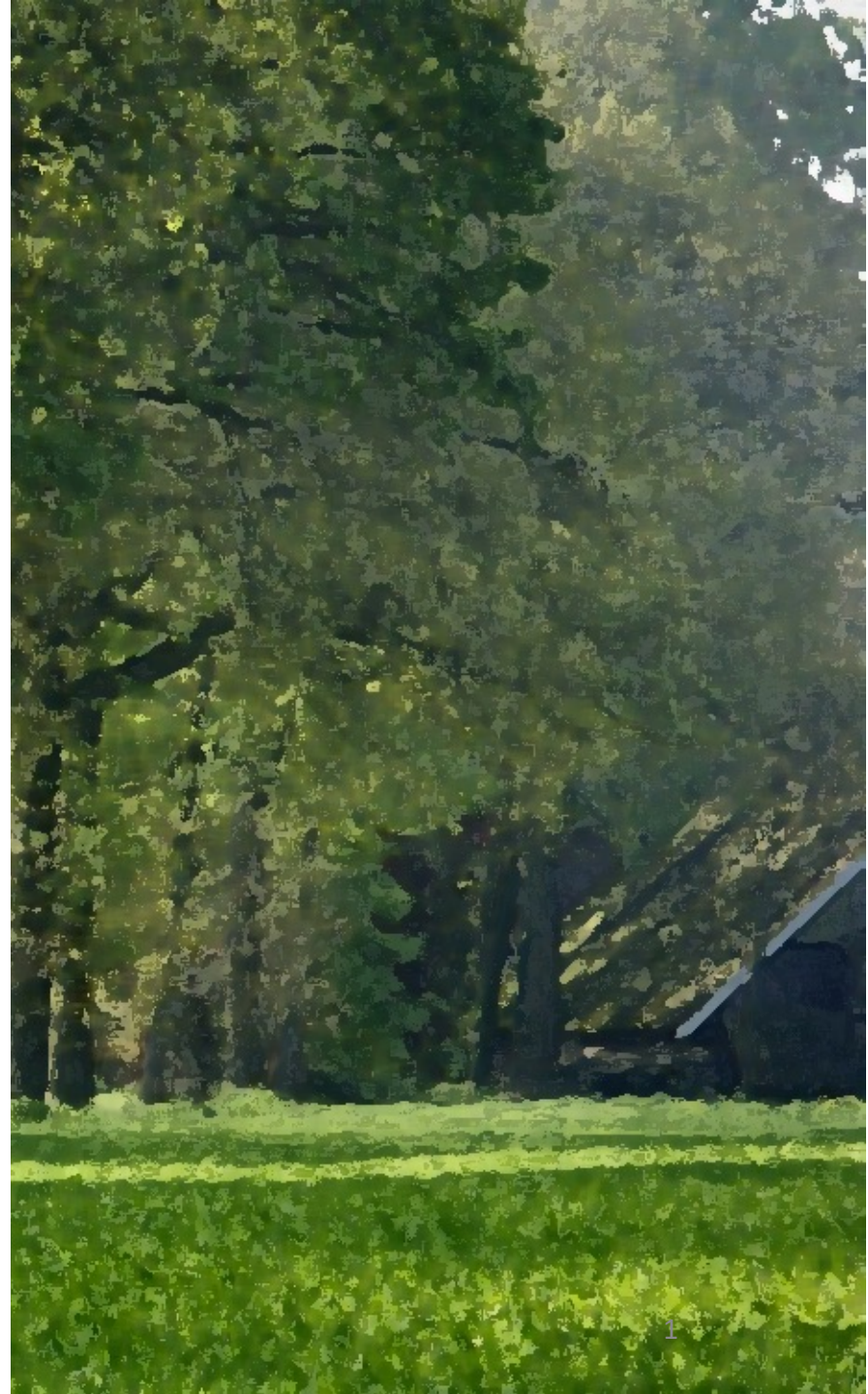
- 1 Het watersysteem van de Achterhoek
- 2 Streekgids Achterhoek

B **Inspiratie, visies en beleid**

- 3 Presentatie webinar de Achterhoek in 2120
- 4 Het verhaal van de Achterhoek deel 1
- 5 Regionale woonagenda 2022-2035
- 6 Het verhaal van de Achterhoek deel 2
- 7 Ruimtelijk perspectief voor Gelderland 1.0
- 8 Herijking Achterhoek Visie 2030

C **Informatie over deelgebieden**

- 9 Landgoederenzone Baakse Beek
- 10 Impuls voor de Oude IJsselzone
- 11 Transitie van de landbouw Berkelland/Bronkhorst
- 12 Aanpak Nationaal landschap Winterswijk

CONTEXT

De regio is op zoek naar nieuwe landschappelijke mozaïeken om met de opgaves waarvoor de Achterhoek staat verder ruimtelijke kwaliteit te versterken. *Hoe versterken we de ruimtelijke kwaliteit van ons kleinschalige en diverse landschap door de investeringskracht van de ruimtelijk-economische agenda (waarbij wonen een cruciale is, naast werken, innovatie en mobiliteit) in te zetten voor de grote opgaven zoals droogte, energietransitie, natuurherstel en transitie van de landbouw?*

De Achterhoek ziet een forse woonopgave op zich afkomen, nu en op langere termijn. Naast het huidige woningtekort, het op afstand kunnen werken waardoor het wonen in (het groen) de Achterhoek voor velen nog aantrekkelijker is geworden, kijkt regio ook verder waar wonen wij als Nederlanders over 100 jaar? Vanwege alle opgaves (zeespiegel stijging, bodemdaling, etc.) in andere regio's verwacht de Achterhoek dat er steeds meer mensen in de Achterhoek komen wonen.

Hoe kan de regio ruimte bieden aan deze woonopgave en tegelijkertijd haar landschappelijke/ruimtelijke kwaliteiten behouden en zelfs versterken? De regio wil de woonopgave niet realiseren op de manier van een verstedelijkingsstrategie, meer op een manier die recht doet aan de identiteit en schoonheid van de regio.

Daarnaast is er zeker op de hoge zandgronden van de Achterhoek sprake van droogte, is er een natuurherstel opgave en is de transitie van de landbouw in volle gang. Ook de energietransitie vraagt daarbij ruimte in het landschap. De Achterhoek wil een integraal ruimtelijk perspectief voor de lange termijn ontwikkelen. De regio zoekt naar nieuwe landschappelijke mozaïeken die recht doen aan en haar verschillende landschapstypen (hoge plateau, het middengebied en delta). Als basis voor de nieuwe landschappelijke mozaïeken wordt het bodem- en watersysteem gezien.

A. FEITELIJKE INFORMATIE EN KAARTEN

1. Het watersysteem van de Achterhoek
2. Streekgids Achterhoek

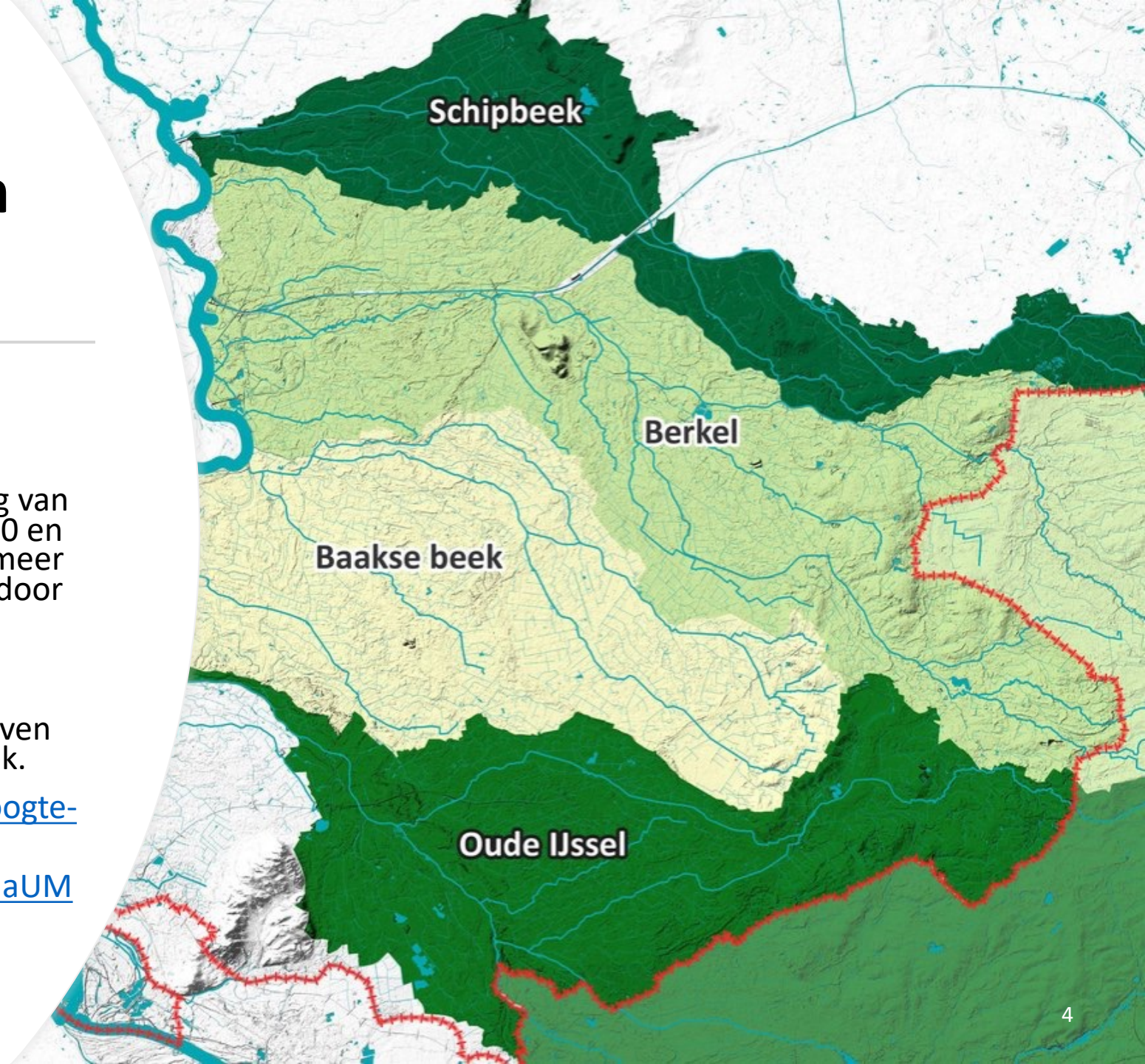
1. Het watersysteem van de Achterhoek

Door de stapsgewijze ontwikkeling van het watersysteem is het 'oerlandschap' van de Achterhoek ontwaterd door de aanleg van een hoofdwaterlopenstelsel en later door de aanleg van detailontwatering. Hierdoor zijn we tussen 1960 en 2000 terecht gekomen in een situatie die niet meer gedomineerd wordt door wateroverlast, maar door toenemende droogteschade.

Er is een uitgebreide studie gedaan naar de ontwikkeling van het watersysteem in de Achterhoek en mogelijke handelingsperspectieven in het kader van de Aanpak Droogte Achterhoek.

<http://www.hnsland.nl/nl/projects/aanpak-droogte-achterhoek>

<https://www.youtube.com/watch?v=YjNLmJeHaUM>

2. Streekgids Achterhoek

De Streekgids Achterhoek is opgesteld door de Provincie Gelderland en geeft een uitwerking van de kernkwaliteiten & ontwikkeldoelen van de Achterhoek. De ontstaansgeschiedenis, verhalen en ruimtelijke dynamiek van de Achterhoek wordt beschreven. Er zijn verschillende deelgebieden uitgewerkt. Per deelgebied zijn de *kernkwaliteiten* uitgewerkt en op kaart gezet. De kernkwaliteiten worden beschreven en verbeeld aan de hand van vier thema's: landschappelijke karakteristiek openheid, beslotenheid en ruimtebeleving, ordenende structuren en stad-landrelatie. Zie voor de streekgids: https://media.gelderland.nl/Streekgids_Achterhoek_a3a663654d.pdf

B. INSPIRATIE, VISIE EN BELEID

3. Presentatie webinar de Achterhoek in 2120
4. Het verhaal van de Achterhoek deel 1
5. Regionale woonagenda 2022-2035
6. Het verhaal van de Achterhoek deel 2
7. Ruimtelijk perspectief voor Gelderland 1.0
8. Herijking Achterhoek Visie 2030

3. Presentatie webinar de Achterhoek in 2120

Op 16 september 2020 is in de Achterhoek een webinar georganiseerd over de Achterhoek in 2120. Dit naar aanleiding van de studie van de WUR waarin naar Nederland in 2120 wordt gekeken. De belangstelling was groot, vooral om zo ver vooruit te kijken en van daaruit terug te denken naar handelingsperspectieven voor nu. De presentatie heeft geen status of een vervolg gekregen en dient ter inspiratie. Het vervolg zien wij in de Eo Wijersprijsvraag: verder denken dan 2030, meer op lange termijn. Hoe kan de Achterhoek er dan uit zien, uitgaande van een sterk landschappelijk casco? Zie voor de presentatie: <https://edepot.wur.nl/532717>

4. Het verhaal van de Achterhoek deel 1 (1)

In de Omgevingsagenda-Oost (een uitwerking van de Novi) is de opgave voor de Achterhoek om de ruimtelijk-economische agenda te verbinden met de opgaven in het landelijk gebied. En deze in proeftuinen verder uit te werken met focus op stad-land relatie en vitaal platteland. Daartoe hebben we als regio meerdere ontwerpateliers georganiseerd. De eerste twee ateliers hebben geresulteerd in een eindrapportage opgesteld door Wing. In deze ateliers lag de focus op de driehoek wonen, economie en mobiliteit met het landschap als basis. We hebben het Achterhoekse DNA benoemd en drie pijlers ruimtelijk uitgewerkt op bovenregionaal, regionaal en lokaal niveau. De pijlers zijn: levende landschappen, nabij en verbonden en sterke gemeenschappen. De grootste uitdaging ligt in de verbindingen tussen deze pijlers/lagen waarbij de realisatiekracht van de sterke gemeenschappen, de levende landschappen meer kwaliteit en herstel kan geven, met als randvoorwaarde om nabij en verbonden te zijn op de verschillende schaalniveaus.

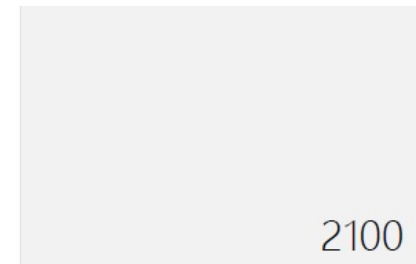
1900

1970

2020

2100

2100

4. Het verhaal van de Achterhoek deel 1 (2)

De presentatie (mei 2022) met het verhaal van de Achterhoek is bijgevoegd. De ateliers vormden de basis om mee te doen aan de Eo Wijersprijsvraag. *Is spreiding van wonen, organisch groeien met een concept, een goed alternatief voor de geconcentreerde, volumineuze verstedelijkingsstrategieën? En is 'hubwonen' (door de schaalniveaus heen) daarbij ondersteunend? En hoe kunnen we deze spreiding er dan uit laten zien, in verbinding met onze levende landschappen en versterking van ons landschappelijk casco?* <https://8rhk.nl/eowijersprijsvraag>

1900

2100

5. Regionale woonagenda 2022-2026

De regionale woonagenda wordt momenteel opgesteld in opdracht van de thematafel Wonen & Vastgoed. Vanwege de politieke discussies die op dit moment gevoerd worden, is delen van het concept nog niet mogelijk. Begin 2023 wordt de regionale woonagenda in de Achterhoekse gemeenteraden vastgesteld. Hiermee wordt het de leidraad voor acties, besluiten en beleid de aankomende jaren in de regio Achterhoek. De hoofdlijnen staan beknopt op <https://8rhk.nl/eowijersprijsvraag>

De regionale woonagenda heeft de focus van kwantiteiten, doelgroepen en kwaliteiten van het wonen in de toekomst. Er is een integratie nodig met het ruimtelijk perspectief voor de Achterhoek, ook gezien de landelijke ontwikkelingen rond wonen en ruimtelijke ordening.

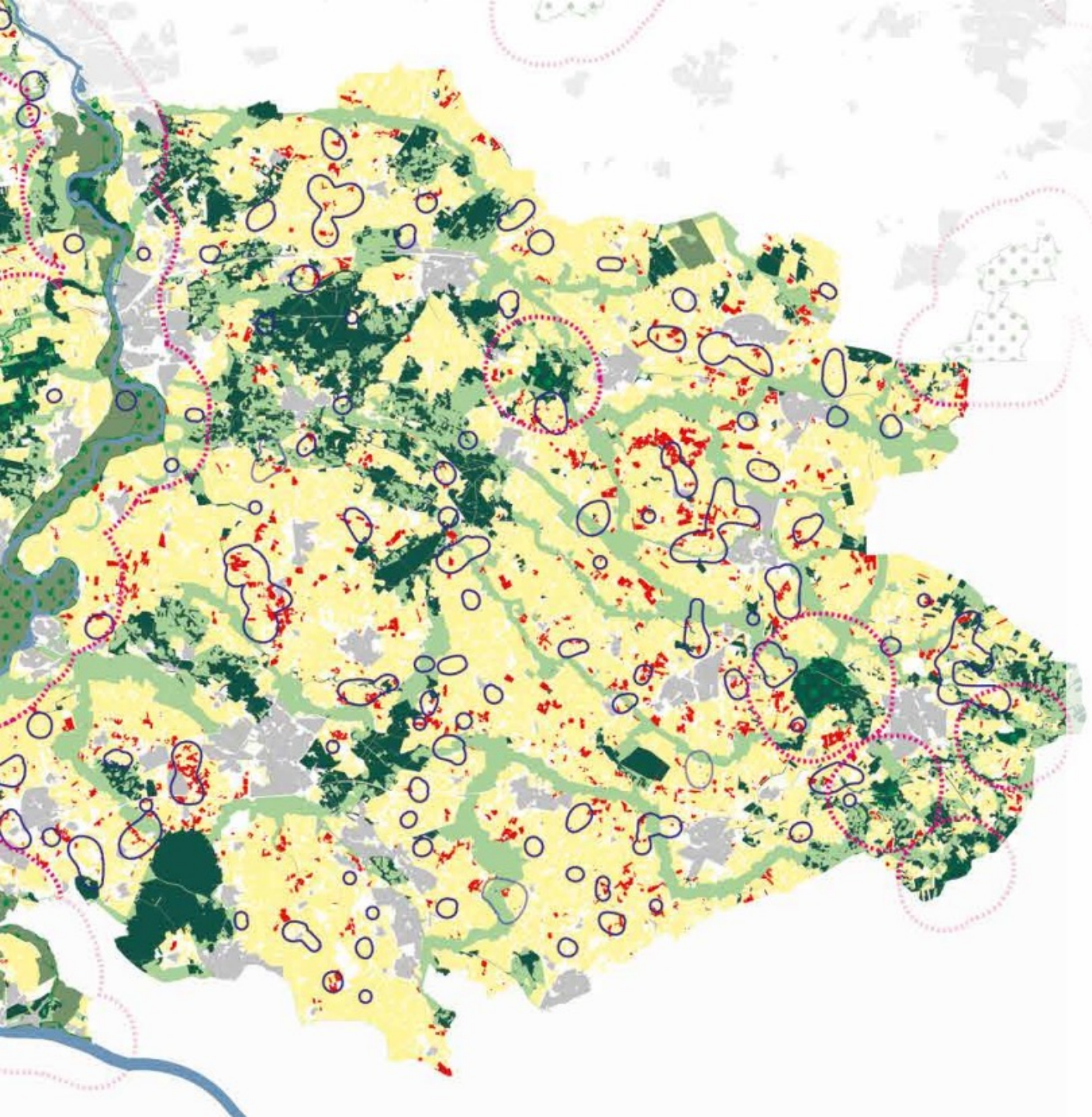

6. Het verhaal van de Achterhoek deel 2

Als vervolg op het eerste deel van het verhaal van de Achterhoek gaan we meer werken aan een ruimtelijk perspectief. Daartoe zijn de drie pijlers: levende landschappen, nabij en verbonden en sterke gemeenschappen verder uitgewerkt op kaarten met als doel de dialoog in de regio verder te faciliteren. Daarnaast zijn 'ruimtelijke tegels' uitgewerkt per pijler om zo meer concreet voorbeelden te laten zien hoe mogelijke combinaties van functies eruit kunnen zien en of daaruit ruimtelijke kwaliteitsprincipes kunnen worden gedestilleerd die voor de hele Achterhoek gelden (het versterken van het coulisselandschap is er 1 waar we het over eens zijn). Een vervolg in de uitwerking zien wij in de Eo Wijersprijsvraag waarin op ooghoogte nieuwe ideeën worden uitgewerkt.

<https://8rhk.nl/eowijersprijsvraag>

7. Ruimtelijk perspectief voor Gelderland 1.0

De Provincie Gelderland werkt aan een ruimtelijk perspectief voor de gehele provincie. Dit biedt de basis voor het ontwikkelen van de gebiedsprogramma's die 1-7-2023 af moeten zijn. In de bijgevoegde versie zijn vooral feitelijke kaarten weergegeven, zie: [https://gelderland.parlaeus.nl/user/voorstel/action=showannex/gdb=15597/Bijlage 1 de beleidsambities op kaart.pdf](https://gelderland.parlaeus.nl/user/voorstel/action=showannex/gdb=15597/Bijlage_1_de_beleidsambities_op_kaart.pdf)

N.B. rondom wonen zijn inmiddels afspraken gemaakt in de Regionale woonagenda. Die zijn anders dan hierin staat aangegeven.

8. Herijking Achterhoek Visie 2030

Op 26 september 2022 is de Herijking van de Achterhoek Visie 2030 vastgesteld. Hierin ligt de ruimtelijk-economische agenda vast met doelstellingen op het vlak van innovatie en smart werken, mobiliteit en bereikbaarheid, wonen, onderwijs en arbeidsmarkt, gezondheid en zorg en circulaire economie. De SDG's (sustainable development goals) zijn de basis van waaruit wordt gewerkt. We doen dat 30-breed: overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties waarbij we gezamenlijk inhoudelijke keuzes maken. In de herijking is specifiek de verbinding met de opgaven in het landelijk gebied gelegd. In de doelenboom zijn rechtsboven die opgaven benoemd. Ook is opgenomen dat we een integraal ruimtelijk perspectief gaan opstellen waar we inmiddels mee begonnen zijn (zie pagina 11). De herijkte Achterhoekvisie 2030 is te vinden op: www.8rhk.nl

Via deze [link](#) komt u bij meer informatie over de Achterhoekse samenwerking met de 6 thematafels en Achterhoek Board en Achterhoek Raad.

C. INFORMATIE OVER DEELGEBIEDEN

In de Achterhoek zijn enkele grotere gebiedsprocessen gaande. Onderstaand informatie over deze deelgebieden. Het gaat om deelgebieden met een verschillende ondergrond en verschillende combinaties van opgaven.

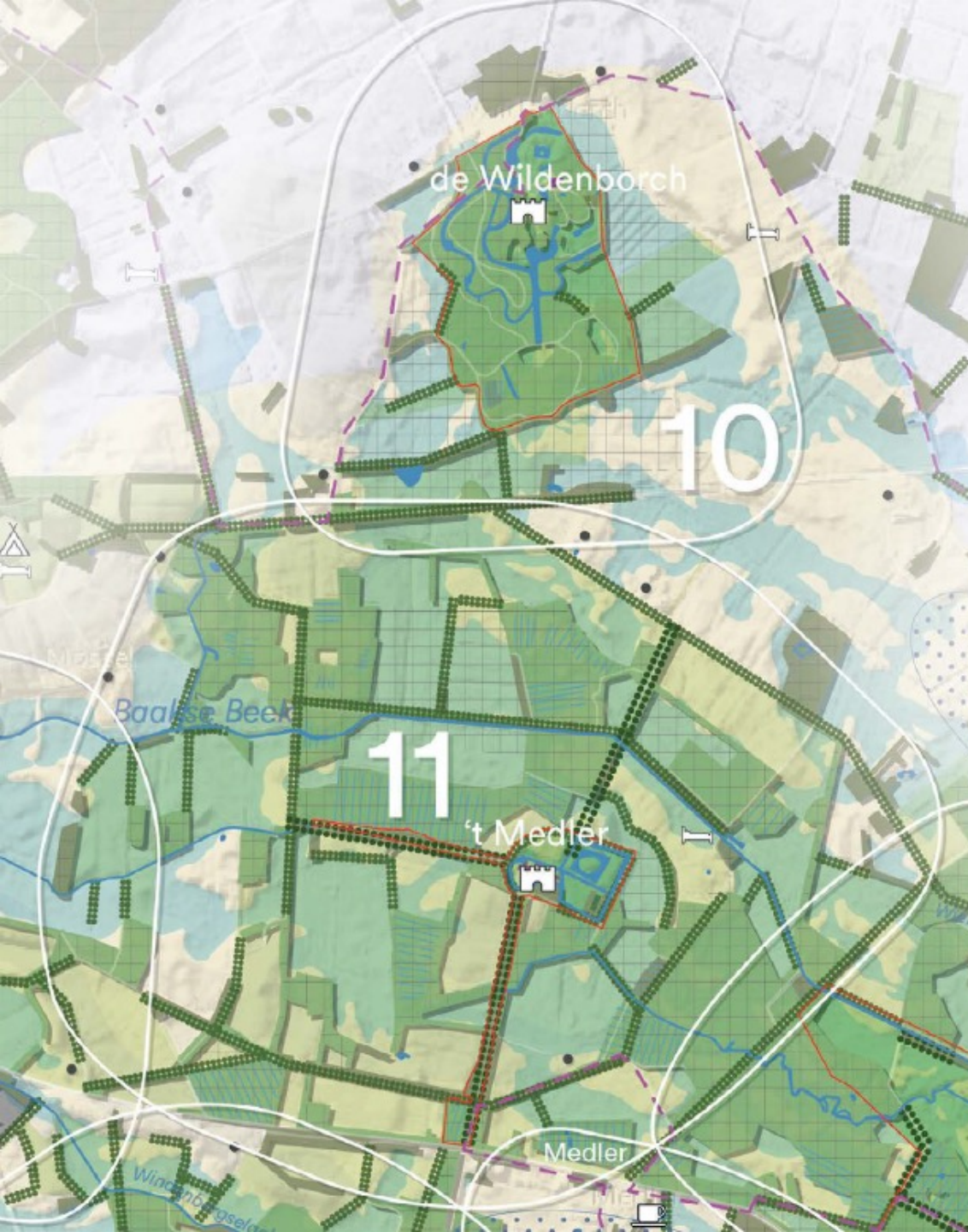
9. Landgoederenzone Baakse Beek

10. Impuls voor de Oude IJsselzone

11. Transitie van de landbouw
Berkelland/Bronckhorst

12. Aanpak Nationaal landschap Winterswijk

9. Landgoederenzone Baakse Beek (1)

De Landgoederenzone in De Graafschap is een prachtig gebied waar cultuurhistorie, natuur- en agrarische belangen samenkomen. Tegelijk voldoet de Baakse Beek, die voor een gedeelte door de Landgoederenzone loopt, niet aan de eisen die aan waterkwaliteit en kwantiteit. Om dit gebied voor de langere termijn duurzaam en rendabel te houden is een gezamenlijke aanpak nodig.

Omdat het gebied te groot is om in één keer op de schop te nemen, krijgen individuele landgoederen en deelgebieden een toekomstbestendig ontwerp van het watersysteem en landgebruik. Vanwege deze 'postzegel-benadering' ontstaat het risico op verlies van de samenhang. Daarom heeft het waterschap een Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit op laten stellen. Deze handreiking heeft als doel te inspireren en te sturen op een goede vormgeving en inpassing van toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen en initiatieven. Zij borgt dat de afzonderlijke ontwerpen per landgoed/deelgebied van de landgoederenzone een samenhangend geheel blijven vormen in het landschap en dat het systeem in zijn geheel optimaal gaat functioneren. Zie voor Landgoederenzone Handreiking ruimtelijke kwaliteit:

<https://www.wrij.nl/thema/actueel/projecten/actuele-projecten/ruimtelijk/nieuws-project/nieuws/handreiking/>

9. Landgoederenzone Baakse Beek (2)

Gebiedsproces Baakse Beek en Veengoot (gebied rond Vorden, Lichtenvoorde en Ruurlo)

Al jarenlang wordt er door verschillende partijen samengewerkt aan het gebiedsproces in het stroomgebied van de Baakse Beek. Het gaat hier om de overgang van het ‘zo snel mogelijk afvoeren van water’ naar ‘vasthouden van water’, dus het bodem- en watersysteem is sturend geworden voor het toekomstige ruimtegebruik. Het gaat hier hoofdzakelijk om de combinatie van landbouw, landgoederen, water en natuur. Daarover gaat onderstaand dit filmpje:

<https://www.youtube.com/watch?v=AduvjZzuK60>

10. Impuls voor de Oude IJsselzone

Het O-team van het ministerie van BZK heeft ontwerpen laten maken voor de Oude IJsselzone. In april 2021 is dat afgerond. De gemeente Oude IJsselstreek heeft daarna een plan voor het Landschapspark gemaakt. Deze zone bestaat grotendeels uit klei en is het meest verstedelijkt van de Achterhoek. Dit gebied zal ook als eerste aantrekkelijk zijn om te gaan wonen vanuit het westen van het land. Wij zien deze zone/deel ervan als een deelgebied (meerdere gemeenten het liefst, Oude IJssel als leidend) voor de tweede ronde van de Eo Wijersprijsvraag. Hoe kan de combinatie van wonen, werken en klimaatadaptatie, natuurherstel en transitie van de landbouw samengaan?

Twee documenten zijn belangrijk:

- <https://docplayer.nl/213533524-Impulsen-voor-de-oude-ijsselzone.html>
- https://www.oude-ijsselstreek.nl/sites/default/files/2022-01/rapport_landschapspark_Oude%20IJssel.pdf

→ **LANDSCHAPSPARK**
Oude IJssel

11. Transitie van de landbouw Berkelland/Bronckhorst

Er liggen kansen voor dit toch meer overwegend agrarische gebied met vele kleine kernen om de transitie van de landbouw en stoppende boeren als hefboom te zien voor oplossingen rondom stikstof, droogte en natuurherstel met aandacht voor wonen en andere functies op de erven.

Voorbeeld met informatie gemeente Berkelland:

[Document Berkelland - Bijlage 4 Overdrachtsdocument Omgevingsvisie Berkelland HQ - iBabs RIS \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#)

12. Aanpak Nationaal landschap Winterswijk

Sinds mei 2020 jaren is een gezamenlijke gebiedsgerichte aanpak gestart in het Nationaal Landschap Winterswijk. Het WCL (Waardevol Cultuurlandschap Winterswijk) is daarin een actieve partij, evenals de gemeente Winterswijk, het waterschap Rijn en IJssel en de provincie Gelderland en uiteraard de bewoners van het gebied.

Bijgevoegd feiten van het gebied en de laatste resultaten waar een uitvoeringsstrategie voor gemaakt moet worden.

De website <https://www.wclwinterswijk.nl/> bevat waardevolle informatie.

Resultaten
vingeroefening met
experts, doorwerking
ambities overheden
april 2022

Alleen denken (en doen) in kleine aanpassingen levert geen perspectief op

Stukstofdepositie lijkt te doen, wateropgave is stevig

Robuust bodem- en watersysteem moet basis zijn voor (diversiteit in) toekomstbestendig grondgebruik

Een vitaal platteland zal gepaard gaan met toename van de diversiteit in landschap, natuur en landbouw

Uitvoeringsstrategie is vereist: grondposities, dubbel grondgebruik, nieuwe concepten, stap-voor-stap uitvoering etc.

Lange termijn commitment van gezamenlijke overheden in maatregelen en ondersteuning is essentieel.

